

דאמר מר: **טומאה בוקעת ועולה**, טומאה א-ד
בוקעת ויורדת. (1)

ואילו גבי נגיעה [טומאת מגע], **תניא** לפרש
 את הפסוק:

"ולקח אזוב, והזה על האוהל ועל כל הכלים
 ועל הנפשות אשר היו שם, **ועל הנוגע**
 [נגיעה כפשוטה] **בעצם או בחלל** או במת או
 בקבר":

"**בעצם**" — **זה עצם כשעורה**, שהוא מטמא
 במגע אף שאינו מטמא באוהל.

"**או בחלל**" — **זה אבר הנחלל מן החי, ואין**
בו בשר כדי להעלות ארוכה ["בשר כראוי"],
 שהוא מטמא במגע, אף שאינו מטמא
 באוהל.

"**או במת**" — **זה אבר הנחלל מן המת,**
 שאין בו בשר כדי להעלות ארוכה, שהוא
 מטמא במגע ואינו מטמא באוהל.

"**בחלל**": **זה אבר הנחלל** (18) **מן החי ויש בו**
בשר כדי להעלות ארוכה ["בשר כראוי"]
 שהוא מטמא אפילו באוהל.

"**חרב**": להשמיענו שחרב הרי זה **בחלל**,
 כלומר: **כלי מתכת** — **דומיא דחרב** —
 הנוגע במת נעשה אבי אבות הטומאה כמת
 עצמו, ומטמא אפילו באוהל טומאת
 שבעה. (19)

"**או במת**": **זה אבר הנחלל מן המת ויש בו**
בשר כדי להעלות ארוכה, שהוא מטמא
 אפילו באוהל.

"**או בעצם אדם**": **זה רובע עצמות** הבאים
 מרוב מנינו או רוב בניינו של אדם, שהם
 מטמאים אפילו באוהל.

"**או בקבר**" **זה קבר סתום**, כלומר: קבר
 סתום מכל רוחותיו, (20) **ויש גובה טפח בין**
הקבר למת, שהקבר עצמו מטמא את מי
 שהאהיל עליו, ואפילו האהיל שלא כנגד
 המת, ומשום שאנו מחשיבים את הקבר
 כאילו מלא הוא טומאה. (21)

21. רא"ש.

1. א. כתבו התוספות: "**בכדי איתה**, דהא לא
 איירי בקבר, ועוד דקבר דהכא מטמא אפילו
 שלא כנגד הטומאה".

ומה שכתבו דלא איירי בקבר היינו בקבר
 שאנו דנים בו שיש גובה טפח בין המת לגג
 הקבר, כי עיקר דין זה אכן שנינו במשנה
 באהלות [ז א] לענין קבר: "נפש אטומה [הוא
 קבר שאין פותח טפח בינו לבין הגג], הנוגע בה
 מן הצדדין [שלא כנגד המת], טהור, מפני
 שטומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת [כלומר:
 ואינה מתפשטת לצדדים לטמאות אף שלא כנגד
 המת, וכפי שפירש משנה זו הרא"ש כאן].

18. כן גרס הב"ח וכן הוא במפרש, ופירש:
 "שנקצץ מן החי", ואם כן הוא מלשון חלל מת
 [ולא מלשון חלל ריק], ומיהו גם גבי מת שנינו
 "זה אבר הנחלל מן המת"; ומדברי התוספות
 אין נראה שהם גורסים "שנחלל" מן החי,
 וכתבו: דהכי משמע אבר שנפל מגוף החי
 ונחתך.

19. התוספות הזכירו כאן מגע ואוהל ולא
 הזכירו טומאת משא, ראה לשונם.

20. כלומר: שאין לקבר פתיחה לחוץ בשיעור
 טפח על טפח, רא"ש.

ומה שנאמר "או בקבר" – אמר ריש לקיש:

זה קבר שלפני הדיבור, קבר שלפני ציווי הקב"ה למשה על טומאת מת, שהוא מטמא במגע ואינו מטמא באוהל.⁽²⁾

ומכאן למד ריש לקיש שרחמנא רבייה לטומאת מגע באבר מן המת אף כשאינ בו עצם כשעורה, שהרי:

האי "אבר מן המת" שנתרבה לענין מגע היכי דמי?

אי דאית ביה עצם כשעורה, הרי היינו "הנוגע בעצם" שדרשנוהו לעצם כשעורה.

אלא דלית ביה "עצם כשעורה" –

ואפילו הכי רחמנא רבייה, הרי למדנו כדברי ריש לקיש.⁽³⁾

ורבי יוחנן הסובר שאבר מן המת שאין עליו בשר כראוי אינו מטמא אפילו במגע מן התורה – אמר לך:

3. כתב ב"קרבן אורה": "ריש לקיש מייית מקרא דמרבין לה כחדא עם עצם כשעורה, וכי היכי דמגלח על עצם כשעורה הוא הדין דמגלח על אבר שאין עליו בשר כראוי", סתם ולא פירש מה הכרחו לפרש כן, והרי יסוד מחלוקתם - לשיטתו - היא אם טומאתם מדרבנן או מדאורייתא, ועל זה מביא ריש את המקרא בטומאה.

ויתכן שכוונתו ליישב, שלכאורה תיקשי: אפילו אם טומאתו מדאורייתא היא, מכל מקום הרי יש לנו לומר שלא יגלח עליה, שהרי עצם כשעורה שהוא מגלח על מגעה ועל משאה אינו אלא מהלכה למשה מסיני, ומשום שאינה מטמאה באוהל ואילו בפרשת נזיר נאמר: "על נפש מת לא יבוא" דמשמע טומאה המטמאה בביאה, וכמבואר בסוף הפרק בגמרא ובתוספות; ולכן פירש שמן הפסוק יש ללמוד שהוא מגלח עליה.

ובדבריו מתיישב מה שהוקשה בהערה לעיל: מאי מקשה הגמרא על ריש לקיש, והרי משנה היא באהלות, ומהיכי תיתי שהיא טומאה דרבנן; ולדבריו מיושב, שיש לפרש את עיקר קושיית הגמרא מהיכי תיתי שהוא מגלח כיון שאין בהם הלכה, ועל כך מיישבת הגמרא היטב.

ב. צריך ביאור: לשם מה הביאה הגמרא את כל הברייתא הדנה לענין אוהל, שהרי ראיית ריש לקיש היא מן הברייתא השניה הדנה לענין נגיעה.

2. תוספת ביאור:

הרא"ש פירש: קבר שלפני מתן תורה, שגויים הם ואינם מטמאים באוהל [כדעת רבי שמעון בן יוחי ביבמות סא א], משום שנאמר: "אדם כי ימות באוהל", אתם קרויים "אדם" ואין הגויים קרויים אדם, וקא משמע לן מקרא זה שלא נתמעטו אלא מאוהל, ולא ממגע, ראה שם.

ואולם התוספות לא ניחא להו לומר שצריך ללמוד ממקרא זה שהם מטמאים במגע, כי לא נתמעטו אלא מאוהל; והביאו בשם הריב"א לפרש, שעיקר החידוש הוא שלא נאמר: לא נאמרה פרשת טומאת מת אלא מי שמת אחר הדיבור של פרשת טומאת מת [ואפילו מתו אחר מתן תורה], ומשום שנאמר: "אדם כי ימות", והוה אמינא: המת מעכשיו מטמא, המת מקודם אינו מטמא, ראה דבריהם.

ואולם לא נתבאר בדבריהם: למה אינו מטמא באוהל, וראה "ארזי הלבנון"; ועוד צריך ביאור: הרי "אדם כי ימות" נאמר בטומאת אוהל, ואם כן מהיכי תיתי למעוטי אף ממגע.

לעולם – אבר מן המת שנתרבה לענין מגע – מיירי בכגון **דאית ביה** עצם כשעורה, ומטמא במגע משום עצם כשעורה שבו.

ודקשיא לך: היינו עצם, לא תיקשי, **ואם אינו ענין למגעו** של עצם כשעורה, שהרי כבר דרשנוהו מ"או בעצם" –

תנהו ענין למשאו של עצם כשעורה, שעדיין לא למדנו. (4)

שנינו במשנה: **ומזה בשלישי ובשביעי, וסותר את הקודמין** ואינו מתחיל למנות אלא עד שיטהר:

נחלקו תנאים, מאימתי מתחיל נזיר שנטמא

4. א. כתבו התוספות: וקצת קשה: דאם כן - כדברי רבי יוחנן - מאי קאמר "או במת" זה אבר הנחלל מן המת ואית בו כשעורה, לימא: זו עצם כשעורה.

ב. לכאורה תיקשי: הניחא אבר מן המת יש לומר כמו שתירץ רבי יוחנן: "תנהו ענין למשאו של עצם כשעורה", אבל מה יענה רבי יוחנן למה ששנינו כברייתא שאבר מן החי מטמא כשאין עליו בשר כראוי, ואילו לדעתו אינו מטמא אלא מדרבנן; וראה מה **שכתב בענינים אלו ב"קרן אורה" ד"ה או במת**, וכתב שאין הדברים ברורים אצלו.

פירושים נוספים במחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש:

א. לכאורה יש לפרש את מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש **על פי דרכו של ה"קרן אורה"** באופן אחר:

לכולי עלמא יש בהם טומאה מדאורייתא, ולא נחלקו אלא לענין גילוח, ומשום שלא נתקבלה הלכה באלו כשם שנתקבלה הלכה בעצם כשעורה; ואף שרבי יוחנן דוחק לפרש את הפסוק בעצם כשעורה, לאו משום שאינו מטמא מדאורייתא, אלא משום שלא תאמר: הוקש לעצם כשעורה לענין גילוח, וכשיטת ריש לקיש. ואולם מלשון התוספות לא משמע כפירוש

זה, שהרי כתבו לעיל נג ב בד"ה "רבי יוחנן: "ורבי שמעון בן לקיש אמר: נזיר מגלח על מגעו ועל משאו, ואף כי אין בו עצם כשעורה וגם אין עליו בשר כראוי ואינו חשוב אבר לטמא באוהל,

מכל מקום **חשוב לטמא במגעו ובמשאו כדדריש ליה מקראי בסמוך**", הרי שריש לקיש מביא את הפסוקים על גוף הטומאה, ורבי יוחנן נחלק עליו בגוף הטומאה.

ועוד קשה על פירוש זה: כיון שרבי יוחנן אינו מפרש את הפסוק לענין אבר מן המת [כדי שלא יהא היקש לעצם כשעורה], אם כן מנין המקור באבר מן המת שאין עליו בשר שהוא מטמא מן התורה.

ב. פירוש ה"חזון איש" [קמה לדרך זה - בשתי מקומות]:

מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש היא בדין טומאת אבר מן החי ואבר מן המת שאין עליו בשר כראוי, שלדעת כולם הם מטמאים מדאורייתא, ולדעת כולם הרי הוא מגלח עליו, ואלא שנחלקו בשיעור העצם של האבר, שלדעת ריש לקיש כל שהעצם הוא שלם שם אבר עליו ומטמא על כל פנים במגע ובמשא מן התורה, ואילו לדעת רבי יוחנן יש שיעור לעצם שיהא כשעורה [ואינו ענין לדין "עצם כשעורה" המטמא במגע ומשא, כי הוא אינו מטמא באבר מן החי], ובלא זה אין שם אבר עליו לענין טומאת מגע ומשא; וראה מה שביאר שם לפי זה את מהלך סוגיית הגמרא, ומה שתמה שם בסברא על פירושו.

ויתכן שדעת ה"שיטה מקובצת" היא כפירושו המחודש מאד של ה"חזון איש", ראה פירוש החזון איש במהלך הסוגיא, ובקושיות ה"קרן אורה" על ה"שיטה מקובצת"; וקצת משמע

למנות את נזירות הטהרה, וארבע שיטות בדבר [כמבואר לעיל דף יח]:

דעת רבי: משעה שהוא ראוי להביא קרבנותיו ואפילו לא הביאם, והיינו ביום השמיני, [ושם נתבאר: שאם "לילה לאו מחוסר זמן הוא", הרי הוא מתחיל למנות מליל שמיני, ואם "לילה מחוסר זמן הוא", הרי הוא מתחיל למנות מבוקרו של יום השמיני].

דעת חכמים: אחר שהביא חטאתו, ואפילו לא הביא עדיין את אשמו ועולתו.

דעת רבי יוסי ברבי יהודה ורבי אליעזר: (5) מיום השביעי לטומאתו לאחר התגלחת ההזאה והטבילה, ואפילו קודם הערב שמש.

דעת רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה: אחר שהביא חטאתו ואשמו, ואף על פי שלא הביא עולתו.

איבעיא להו: (6)

הא דקתני במשנתנו "ואינו מתחיל למנות — נזירות טהרה — אלא עד שיטחר", לאיזו טהרה נתכוין התנא:

מטמא ולא נחלקו אלא על גילוחו, ואילו באבר מן המת נחלקו בגוף הטומאה, ראה שם מה שמכריחו לזה.

5. כברייטא שהובאה לעיל יח ב איתא: "נטמא [הנזיר] בשמיני [של טומאה קודמת], וחזר ונטמא בשמיני [של הטומאה השניה], מביא קרבן על כל אחד ואחד [מן הטומאות]; מתחיל ומונה [את נזירות הטהרה] מיד [ביום השביעי, ולכן חייב הוא קרבן על כל אחד ואחד, שהרי כל טומאה היתה אחר שכבר החלה נזירות הטהרה], דברי רבי אליעזר".

וכתבו התוספות שם [ורמזו לזה בדבריהם כאן], שבהכרח כוונת רבי אליעזר במה שאמר שם "מיד", דהיינו ביום השביעי אחר הטבילה, ואף על פי שפשוט הלשון משמע ביום השמיני קודם שהביא קרבנותיו; שהרי דעת רבי אליעזר במשנה טז ב [לדעת התוספות] שאין נזיר שנטמא באותו יום שהחל למנות את נזירות הטהרה מביא קרבן טומאה, ואם תאמר שמתחיל ביום השמיני למנות, למה מביא הוא קרבן טומאה, ובהכרח שהכוונה ביום השביעי.

6. הגמרא מתבארת על פי גירסת התוספות

מלשון התוספות שהובאו באות א: "ואף כי אין בו עצם כשעורה וגם אין עליו בשר כראוי ואינו חשוב אבר לטמא באוהל", שהזכירו "עצם כשעורה" לענין "שם אבר", ולא משום טומאת עצם כשעורה, וזה מסייע לה"חזון איש", גם סתימת לשונם שלא הזכירו דוקא אבר מן המת, משמע קצת כן.

ולשיטת ה"חזון איש" ניחא שלא הביא ריש לקיש ראייה אלא מאבר מן המת, ומשום דבאבר מן החי יאמר רבי יוחנן שהנידון הוא ביש בו עצם כשעורה, אבל באבר מן המת תיקשי: אם מיירי באופן שיש בו עצם כשעורה, אם כן תיפוק ליה משום "עצם כשעורה מטמאת במגע ובמשא".

ואולם לשון הגמרא בקושייתה שהזכירה "אבר מן המת" ולא אבר מן החי, אכתי תיקשי אף לשיטתו, שהיה לה לגמרא להקשות גם על אבר מן החי: "היכי דמי", היות ואם יש בו עצם כשעורה אפילו באבר מן החי פשיטא שהוא מטמא ומגלח, ומאי טעמא דרבי יוחנן, שהרי בהדיא שנינו באהלות שהוא מטמא, ועל כל פנים מיירי ביש בו עצם כשעורה.

ג. והרש"ש מפרש שיש חילוק בין אבר מן החי לאבר מן המת, שאבר מן החי לכולי עלמא

בשמיני קאי, היינו שהתנא מדבר על הנזיר ביום השמיני שלו, ואומר לו שלא יתחיל למנות מיד. ואם כן מאי עד שייטחר, עד שיביא קרבנותיו שעליו להביא ביום השמיני.

ומני משנתנו: רבנן היא, הסוכרים לעיל יח ב שאין הנזיר מתחיל למנות נזירות טהרה עד שיביא את חטאתו ביום השמיני.⁽⁹⁾

ופושטת הגמרא: תא שמע:

האם ביום שביעי קאי, כלומר: התנא מדבר על הנזיר ביום השביעי — שבו מגלח הנזיר ומזה הזאה שניה ממי חטאת וטובל — ואומר: שלא יתחיל למנות עד שייטחר באותו יום דהיינו בטבילה.⁽⁷⁾

ומני, מי הוא התנא של משנתנו: רבי אליעזר היא, שאמר לעיל יח ב "מתחיל ומונה מיד", והיינו ביום השביעי אחר שיטבול.⁽⁸⁾

או דילמא:

יוסי ברבי יהודה היא, דאמר: נזירות טהרה משביעי חיילא, ולא הזכירו את דברי רבי אליעזר; ולדעתו הגירסא הנכונה היא: "עד דעביד הערב שמש ורבי היא".

9. א. ראה מה שתמה רבינו עקיבא איגר (במשנה לעיל מט ב) על לשון התוספות בזה. ב. צריך ביאור מה ענין "טהרה" לקרבנות, והרי בטמא מת אנו עוסקים שהוא נטהר בהזאה וטבילה, ואינו "מחוסר כפורים" הצריך כפרה לטהרתו, אלא שהנזירות מחייבתו להביא קרבן טומאה ביום השמיני?!

ובפשוטו מבואר כאן כדברי רש"י בסוטה טו א ד"ה וכי קא מייתי קרבן לאישתרוי בקדשים, "שיש טומאות שהצריך הכתוב כפרה לטהרתן, זב וזבה ויולדת ומצורע ונזיר שנטמא", ואם כן ניחא לשון "עד שייטחר", שהרי רש"י סובר שהכפרה בנזיר טמא היא לטהרת טומאת המת וכשאר מחוסרי כפרה דטומאה, [וראה ביאור דבריו לעיל יז ב בהערה].

ג. לכאורה צריך ביאור: אם תמציי לומר שאכן אינו נטהר עד שיביא קרבנותיו, אם כן מה יש להסתפק אם הכוונה היא ביום השביעי או ביום השמיני, והרי כיון שנאמר "עד שייטחר", בהכרח שהכוונה ביום השמיני, כי אז נגמרת

וביאורם; ויש גירסאות אחרות ופירושים אחרים בשמועה זו, ראה במאירי ובתוספות רבינו עקיבא איגר על משנתנו; ובפירוש הרא"ש; ובפירוש המשניות להרמב"ם ובפירוש הרע"ב, ובקרבן אורה לעיל יח ב ד"ה ומתחיל.

7. כתב ב"ברכת ראש" [וכן כתב ב"קרבן אורה" לעיל יח תחילת עמוד ב], שלדעת התוספות אין גורסים בדברי הגמרא "עד דעביד הערב שמש", ועל פי זה נתבאר בפנים. וכן מוכחת גירסא זו בפירוש הרא"ש, [אלא שיש שיבושים בלשונו, ראה שם].

8. א. לשיטת התוספות בהכרח שאין גורסים "עד דעביד הערב שמש", שהרי התוספות שם הכריחו [ראה בהערה לעיל], שכוונת רבי אליעזר היא ליום השביעי, ויום השמיני הוא כבר היום השני למנינו, ובהכרח שמתחיל למנות קודם הערב שמש אחר הטבילה, [ורבינו עקיבא איגר לעיל במשנה מט ב, אכן תמה על פירוש התוספות מכח קושיא זו].

ב. לגירסת התוספות וביאורם, הקשה רבינו עקיבא איגר: למה לא אמר "רבי יוסי ברבי יהודה היא" שאף הוא סובר כן, [ראה לעיל יח א שאמרו על משנה אחרת: "אמר רב חסדא רבי

הקודמת, בה נתבארו הטומאות, שאם הנזיר נטמא בהן, הרי הוא סותר את מנין הנזירות, ומגלח, ומביא קרבן טומאה, ומתחיל למנות אחר שהביא קרבן.

ומשנתנו באה לבאר, שבטומאות אחרות אין הדין כן. אלא אף על פי שימי הטומאה אין עולים לו למנין הנזירות, בכל זאת אינו סותר את הימים הקודמים, ואף אינו חייב בתגלחת ובקרבן טומאה.

מתניתין:

אבל:

הסככות והפרעות [יתבאר בגמרא מה הן] שהנכנס תחתיהן הרי הוא טמא מדרבנן.

ובית הפרס, שדה שנחרש בה קבר, והנכנס שם טמא מדרבנן, שמא דלדלה המחרישה בעצמות ופזורה אותן בשדה, ונשתירה שם

מדקתני סיפא במשנה הבאה — שעיקרה לבאר חילוקי הדינים שבין הטומאות שנשנו במשנתנו, לבין טומאות אחרות שנשנו שם — "אבל הסככות והפרעות ואינו סותר את הקודמים ומתחיל ומונה מיד" [ביום השביעי, כי באותן טומאות אינו מביא כלל קרבן טומאה], ולא נאמר "עד שייטהר" —

אם כן יש לך לדקדק בהכרח: **הא רישא** משנה התנא בלשון "ואינו מתחיל למנות עד שייטהר", ולא אמר באותו לשון שאמר בסיפא "ומתחיל ומונה מיד" —

מאי "עד שייטהר" — **עד שיביא קרבנותיו**, כי אם אף במשנתנו הכוונה ליום השביעי אחר הטבילה, אם כן אותו זמן הוא כמו בסיפא, ולמה שינה התנא בלשונו.⁽¹⁰⁾

ובהכרח **דמני מתניתין רבנן היא, דאמרי: נזירות דטהרה עד שמיני לא חיילא**, כלומר: עד שיביא קרבנותיו ביום השמיני.⁽¹¹⁾

המשנה שלפנינו היא המשך למשנה

טהרתו.

ויש לפרש שספק הגמרא הוא: אם "עד שייטהר" פירושו "עיקר הטהרה" דהיינו ההזאה והטבילה, או שמא הכוונה ל"סוף הטהרה" דהיינו הקרבנות.

10. נתבאר על פי לשון התוספות.

ובפשוטו, יש לפרש את ראיית הגמרא: הרי כל עיקר מה ששנינו במשנה הבאה "ומתחיל ומונה מיד", הוא כנגד מה ששנינו כאן "ואינו מתחיל למנות עד שייטהר", וכמו ששנינו שם: "אבל הסככות וכו'", דהיינו אף על פי שבמשנתנו אינו מתחיל למנות, מכל מקום בטומאות השניות במשנה שם, הרי הוא מתחיל

למנות מיד; ואם תמצי לומר שבמשנתנו הכוונה היא שמתחיל למנות בטבילה, אם כן במשנה הבאה נתכוין התנא לומר שמתחיל נזירות טהרה קודם שייטבול, וזה הרי אי אפשר; ובהכרח שהכוונה כאן עד שיביא קרבנותיו, ושם הכוונה קודם שיביא קרבנותיו, והיינו בשביעי כשיטבול.

11. לפי גירסת התוספות ופירושם, נמצא, שכאן אומרת הגמרא "נזירות דטהרה עד שמיני לא חיילא", והכוונה עד שיביא קרבנותיו, ואילו לעיל יח א אמרו: "רבי היא, דאמר רבי: אין נזירות טהרה חלה אלא עד שמיני [נזירות דטהרה עד שמיני לא חיילא]", והיינו קודם שיביא קרבנותיו כדעת רבי.

עצם כשעורה, המטמאת במגע ובמשא. (12)
וארץ העמים, שגזרו חכמים על חוץ לארץ
 טומאה, אם נגע או נשא את עפרה.

ויתבאר בגמרא באיזה אופן מטמאת ארץ
 העמים כשנכנס אליה ולא נגע או נשא את
 גושה.

והגדול [המצבה השוכנת על פני הקבר].

והדופק [האבנים עליה נשענת המצבה] שהם
 מטמאים טומאת שבעה לנוגע או מאהיל
 עליהם.

שכך דרשו חכמים: "וכל אשר יגע על פני
 השדה — לרבות גולל ודופק — וטמא
 שבעת ימים".

ורביעית דם מן המת, שהיא מטמאה במגע
 ובמשא ובאוהל, ואינו מגלח אלא בחצי לוג
 דם, כמבואר במשנה הקודמת.

ואהל ורובע קב עצמות של מת, (13) כלומר:
 שנטמא ברובע עצמות בטומאת אוהל בלבד.

וכלים של עץ (14) **הנוגעים במת** שהם נעשים
 אב הטומאה, והנוגע בהם טמא "טומאת
 ערב".

א. "נגע צרעת כי תהיה באדם, והובא אל
 הכהן".

והכהן רואה את הנגע, ואם יש בו סימני
 טומאה, מטמאו הכהן מיד והרי הוא מצורע
 מוחלט.

ופעמים שמסגירו הכהן שבעה ימים, פעם

שלמים, ובלבד שיהא בהם מעט מכל עצמות
 אלו.

ב. שיעור זה לענין טומאה הוא בין לענין
 אהל ובין לענין [מגע ו]משא, וחמור [מגע
 ו]משא מאוהל, שבאלו הרי הוא מגלח וסותר את
 הקודמין, וזה הוא עיקר חידוש משנתנו שנקטה
 "ואוהל ורובע עצמות" וכדי למעט את אלו,
 וכמבואר לעיל נג ב; ולא נצרכה משנתנו
 להשמיענו כן, אלא בעצמות טחונים, שהרי אם
 יש בהם עצם כשעורה הרי היא מטמאת במגע
 ובמשא ומגלחים עליה משום עצם כשעורה,
 וכמבואר כל זה לעיל נג ב, וראה שם בהערה
 בשם ה"חזון איש" דרובע עצמות אינו מטמא
 במגע כלל אלא במשא או באוהל, וראה שם
 שאינו מוסכם.

14. בדין נזיר הנוגע בכלי מתכות שנגעו במת,
 ראה בעמוד ב' בתוספות ד"ה ת"ש.

12. א. אבל מדאורייתא אין חוששים שפגעה
 המחרשה בעצמות, תוספות מועד קטן ה ב, וכן
 משמע לשונם כאן; ודעת הריטב"א והמאירי שם
 היא: שמן התורה מניחים אנו שלא נשאר שם
 עצם כשעורה.

ב. בתוספות נדה נז א כתבו שני פירושים
 במילת "פרס":

האחד: לשון "פרסה", והיינו שהעצמות
 נפרסות על ידי המחרישה.

השני: לשון "פרסה" שפרסות בני אדם
 נמנעות מלילך שם מפני הטומאה.

וברמב"ם מבואר שהוא לשון "פריסה"
 שהעצמות מתפרסות על פני השדה.

13. א. שיעור רובע קב עצמות הוא בעצמות
 שבאו מרוב מנין אבריו של המת [קכה אברים],
 או מרוב בניינו של המת [שתי שוקיים וירך
 אחד, או שתי ירכיים ושוק אחד] ואף שלא היו

סופר אחר שנרפא הנגע], **ובימי גמרו** [בימים שאחר החלטו כטמא על ידי הכהן ועד שנרפא הנגע].

על כל אלו שנזכרו, אם נטמא הנזיר בהם: **אין הנזיר מגלח תגלחת טומאה**.

ומזה הנזיר בשלישי ושביעי לטומאתו ממי חטאת של פרה אדומה, כשאר טמאים.

ובגמרא יתבאר על איזה טומאות — מאלו שנשנו במשנתנו — אומרת המשנה שהוא צריך הזאת שלישי ושביעי.

ואינו סותר את הקודמים שכבר מנה. ב-ת

ומתחיל הנזיר ומונה מיד — ביום השביעי אחר שנטהר ואף קודם שהעריב שמשו — את הימים שנתרו לו למנות מימי נזירותו, אבל אותם הימים אין עולים לו מן המנין.

וקרבן טומאה אין לו.

באמת אמרו, כלומר: הלכה למשה מסיני: (1)

ימי הזב והזבה של נזיר ונזירה —

וכן **ימי הפגרו של מצורע** [קודם שהוחלט על ידי הכהן לטמא] שהיה נזיר —

הרי אלו עולין לו. (2)

או פעמיים, לראות אם יהיו בו סימני טומאה, ולאחריהם הכהן מחליטו או מטהרו.

ואותם ימים שהוא מוסגר בהם, נקראים "ימי הסגרו".

ב. אותם ימים מעת שטימאהו הכהן והחליטו, עד שנרפא נגע הצרעת מן הצרוע, הם הנקראים "ימי גמרו" [או "ימי חלוטו"].

ג. משנרפא הנגע, מביא המצורע שתי צפרים. האחת נשחטת על מים חיים.

ובמים המעורבים בדמה של הציפור השחווטה, טובל הכהן את הציפור החיה, יחד עם עץ ארו ושני תולעת ואזוב.

ומזה מהמים על המצורע.

והצפור החיה משולחת על פני השדה.

ומגלח המצורע את כל שערו ואחר כך טובל במקוה, וסופר שבעה ימים בהם הוא יושב מחוץ לאהלו, והם הנקראים "ימי ספרו".

וביום השביעי מגלח שנית, ואחר כך טובל.

וביום השמיני מביא את קרבנותיו.

ומצורע **בימי ספרו** [בשבעת הימים שהוא

1. המפרש, וכן הוא בירושלמי.

2. א. מלשון התוספות שכתבו גבי זב וזבה וז"ל: נזיר שהתחיל למנות ונעשה זב" משמע, שאם היה זב בתחילה אין הדין כן, וצריך ביאור.

ב. מלשון התוספות שכתבו "וימי הסגרו שפרחה בו צרעת, והסגיר אותו הכהן ועמד בעיניו או כיהה [שסימני טהרה הם] עולין לו לימי נזירותו" משמע, [וכמו שכתב ב"ארזי

הלבנון"], שלא אמרו במשנתנו שימי הסגרו עולין לו, אלא אם כן לבסוף טיהרו הכהן ולא החליטו.

ואולם הגר"ז בכתבים [הובא שם ב"ארזי הלבנון"], תמה בזה על לשון התוספות, ופשיטא ליה שימי הסגרו עולין לו בכל אופן, ואפילו אם לבסוף הוחלט.

ג. בפשוטו מה שהזכיר התנא שימי טומאה של זב וזבה עולים לו, הוא כדי להשמיענו שאף